

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА
Кафедра інформаційних комунікацій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О. А. Політова

«___» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(творчий авторський проєкт)

на тему:

**РОЛЬ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
У СУЧАСНИХ МЕДІА**

випускника першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Виконала:

студентка IV курсу групи ВТПб-1-21-4.0д

Базиленко Анна Володимирівна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Терещенко Наталія Миколаївна

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	6
1.1 Сутність, призначення та методи журналістського розслідування	6
1.2 Етико-правові аспекти у проведенні журналістського розслідування ..	13
1.3 Дослідження ролі журналістських розслідувань в українських реаліях	17
1.4 Рекомендації з удосконалення процесу проведення журналістських розслідувань	25
Висновки до І розділу	29
РОЗДІЛ ІІ. АВТОРСЬКИЙ ВІДЕОНАРИС «ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ: ПРАВДИВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИ ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ»	31
2.1. Написання творчої заявки «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу»	31
2.2. Режисерський сценарій відеонарису «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу».....	33
2.3. Вибір та обґрунтування локацій зйомки та засобів художньої виразності відеонарису	42
2.4. Розробка контент-стратегії у просуванні авторського відеонарису ...	45
Висновки до ІІ розділу	46
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність теми творчого проєкту Журналістське розслідування займає важливе місце у сучасному медіапросторі, оскільки є потужним інструментом, що забезпечує прозорість, відкритість та підзвітність різних сфер суспільного життя. Це особливий вид журналістики, спрямований на розкриття прихованих фактів, аналіз складних суспільних явищ та систем, а також на викриття корупції, зловживань та порушень прав людини. Журналістське розслідування має здатність змінювати громадську думку, впливати на політичні та соціальні процеси, а також служити механізмом для підвищення довіри до медіа та зміцнення демократичних засад.

Тож, актуальність теми дипломної роботи «Роль журналістського розслідування у сучасних медіа» зумовлена необхідністю глибокого аналізу змін, що відбулися в журналістській практиці за останні десятиліття. В умовах глобалізації, розвитку інтернет-медіа та поширення інформації через соціальні мережі, роль журналістського розслідування стає особливо важливою. Одночасно з цим, зростає і кількість викликів, з якими стикаються журналісти: політичний тиск, обмеження свободи слова, маніпуляції інформацією. Тому необхідно ретельно дослідити вплив сучасних медіа на ефективність журналістських розслідувань, а також проблеми, з якими стикаються журналісти під час їх реалізації.

Стан розробки проблеми дослідження. Питання проведення журналістських розслідувань є актуальними у сучасному медіапросторі і представлені у публікаціях ряду українських та закордонних науковців. Серед них варто відзначити: О. Гороховського [6], О. Дрозд [7], Ф. Лілієнталь [13], Л.Панкратова та В. Крат [15], Н. Селюкова [19] та інші.

Цінними стали ціла низка посібників підготовлених досвідченими фахівцями з журналістики та права під егідою Ради Європи [16;17;18]

Мета творчого проєкту – розглянути теоретичні та практичні аспекти проведення журналістського розслідування в українському медіапросторі; створити авторський аудіовізуальний проєкт у контексті теми дослідження.

Для досягнення мети маємо виконати такі **завдання**:

- розглянути теоретичні засади проведення журналістського розслідування: розкрити сутність та призначення журналістського розслідування;
- проаналізувати етико-правові аспекти у проведенні журналістського розслідування;
- дослідження роль та соціальне значення журналістських розслідувань в українських реаліях;
- розробити рекомендації щодо покращення якості журналістських розслідувань, зокрема в частині етики, безпеки журналістів та забезпечення їх незалежності;
- обґрунтувати концепцію та інструменти створення авторського аудіовізуального твору «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу»
- здійснити продакшн авторського аудіовізуального твору «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу».

Об'єкт творчого проєкту – журналістські розслідування у сучасний медіа.

Предмет творчого проєкту – роль журналістських розслідувань для суспільства.

Методи реалізації творчого проєкту. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань даного творчого проєкту будуть використані наступні методи: аналіз та синтез (теоретичних і практичних аспектів журналістських розслідувань); порівняння журналістських розслідувань; Кейс-стаді (детального розгляду конкретних прикладів успішних

журналістських розслідувань); узагальнення даних; моделювання матеріалів відеороботи.

Інформаційною базою для проведення дослідження кваліфікаційної роботи стали: Закони та нормативно-правові акти України; підручники, посібники та наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів; Електронні ресурси, бази даних, ресурси Інтернет, відео- та аудіоресурси.

Творча новизна отриманих результатів полягає в обґрунтованні ідеї та практичній реалізації авторського аудіовізуального твору - «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу».

Практичне значення отриманих результатів та власний внесок автора. Результати дослідження можуть бути корисними для медіа-організацій, журналістів, а також для студентів і молодих спеціалістів, які цікавляться розвитком сучасної журналістики. Вони можуть стати основою для подальших досліджень у галузі медіа та комунікацій. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітніх програмах, тренінгах та майстер-класах для навчання.

Особистий внесок автора полягає у самостійній розробці ідеї для власного аудіовізуального проєкту, написанні сценарію, зйомці та монтажу напайбованих матеріалів.

Апробація результатів дослідження, публікації. Результати дослідження були представлені у доповіді на X всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Бібліотека, книга та медіа в сучасній культурі» (м.Київ, 11.11.2024); участь Міжнародному медіафестиваль-конкурсі «ПресВесна на Дніпрових схилах» Інформаційно-творчого агентства «ЮН-ПРЕС».

Структура текстової частини роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури, що нараховує 28 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 48 сторінок. Основної зміст роботи викладено на 42 сторінках.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1.1. Сутність, призначення та методи журналістського розслідування

Медійники та журналісти, інформаційні та медіакомунікації відіграють важливу роль у житті держави, сприяють формування демократичних підвалин для її розвитку. Основне призначення медійників полягає у інформуванні суспільства про усі питання, що викликають загальний інтерес, повідомляти про події, ідеї, думки, які існують навколо. Так забезпечення необхідною інформацією, а отже і відповідними знаннями допомагає споживачу інформації краще орієнтуватись у навколишньому середовищі та розуміти процеси, що відбуваються, зокрема, у державі [16, с. 11].

Журналістське розслідування є особливим жанром журналістики, що з'явився та набув визнання протягом кількох століть. Його історія тісно пов'язана з розвитком самих медіа, боротьбою за свободу слова та право на правду. Розслідувальна журналістика відіграє вирішальну роль у формуванні громадської думки, а також стала потужним інструментом для контролю за діяльністю влади та бізнесу. З появою нових технологій, а також у зв'язку з політичними та соціальними змінами в різних країнах, журналістські розслідування зазнали трансформацій і вдосконалення.

Журналістське розслідування це не проста праця журналіста, як дослідника, яка включає трудомісткий процес збору, перевірки та публікації інформації. Журналістські розслідування спрямовані на розкриття порушення законів, норм етики або моральних принципів з боку осіб, організацій чи державних структур.

Важливою ознакою розслідування є глибина його дослідження: на відміну від звичайної журналістики, яка здебільшого обмежується

висвітленням поверхневих фактів, розслідування вимагає детального аналізу, перевірки та критичного підходу до отриманих матеріалів.

Журналістське розслідування як метод роботи є комплексним, оскільки об'єднує всі методи збору інформації журналістом (спостереження, інтерв'ю, аналіз документів), заснований на роботі з численними джерелами, ретельному аналізі, порівнянні, пошуку протиріч і прихованих відомостей з метою оприлюднення інформації, що представляє суспільний інтерес [18, с 6].

Журналістські розслідування можуть охоплювати усі сфери суспільно-політичного життя і стосуватися будьякої галузі. (таблиця 1.1.)

Таблиця 1.1.

Основними види журналістських розслідувань за сфери
суспільно-політичного життя

Політичні розслідування	розслідувань діяльності органів влади, політичних партій, урядових структур та їхніх зв'язків з бізнесом (розслідування корупції серед високопосадовців, зловживань під час виборчих кампаній та незаконних політичних інтриг)
Економічні розслідування	орієнтовані на виявлення фінансових махінацій, корупційних схем, порушень у роботі банківських установ, а також шахрайських схем у бізнесі.
Соціальні розслідування	вивченні проблем соціальної несправедливості, порушень прав людини, умов праці та життя окремих верств населення, таких як бездомні, люди з інвалідністю, біженці тощо
Екологічні розслідування	екологічних катастроф (незаконні вирубки лісів, забруднення водних ресурсів та інші проблеми, які мають серйозні наслідки для природи та здоров'я людей).

Розроблено автором

Будь-яка діяльність медійників, і особливо під час проведення та створення журналістського розслідування корегується професійними стандартами та має дотримуватися ряду важливих принципів. До таких принципів слід віднести:

- Незалежність автора та редакції,
- Фактичної точності,
- Справедливості у своїх судженнях та висновках,
- Ґрунтовна доказової бази,
- Прозорості та підзвітності,
- Права на відповідь та на відмову відповідати,
- Визнання конфлікту інтересів, якщо він є,
- Виконання досягнутої домовленості,
- Мінімізації шкоди [8].

З розвитком цифрових технологій особливої уваги та значення набуло питання щодо реальності та достовірності джерел та інформації яка аналізується і та яка подається для суспільного споживання. Так, у 2014 році Європейський центр журналістики опублікував спеціальний «Посібник з перевірки» (Verification Handbook), якмй містить перелік онлайн-інструментів, за допомогою яких можливо верифікувати:

- текстові публікації;
- фото- та відеоматеріали;
- першоджерела інформації;
- окремих осіб, які поширюють інформацію;
- відслідкувати та розмежувати фейкові та справжні акаунти в соцмережах тощо.

Як зазначає Стів Батрі, один з авторів посібнику, редактор розділу «Цифрові Трансформації» в Digital First Media, журналісти, інформаційники, медійники мають завжди шукати різноманітні джерела для підтвердження інформації яку вони подають, різні шляхи до правди про яку вони говорять. Автор також зговорить про важливість перевірки - «Мірою того, як ми

піддаємо сумніву джерела та матеріали, і як колеги піддають сумніву наші дані» [17, с. 16].

Тож, перевірка матеріалів ґрунтується на суміші трьох факторів:

- Винахідливість, наполегливість, скептицизм та навички дослідника;
- Знання, надійність та достовірність джерел, а також їх кількість, різноманітність та надійність, які ви можете знайти та умовити для спілкування;
- Документація яка створюється у результаті дослідження [17, с. 16].

Щодо останнього, то у сучасному інформаційному просторі разом із технологією суттєво змінилися і способи документування. Проте, легкість редагування цифрового відео підкреслює важливість скептицизму щодо достовірності даних, оскільки, будь-яке відео висвітлює лише фрагмент сюжету [17, с. 18].

У контексти даного питання, варто сказали, що у сучасному вітчизняному медіапросторі досить стрімко розвивається такий тренд розслідувань як фактчек. Це певним чином пов'язано з хвилею антиукраїнської пропаганди, яка швидкими темпами наповнювала інформаційні потоки фейковими і відверто брехливими повідомленнями.

Саме поняття фактчек варто розглядати, як ефективний інструмент викриття політичних маніпуляцій та фактичних спекуляцій на болючих соціальних темах [6, с. 5].

Таблиця 1.2.

Структура та результати фактчеку

Структура профедення фактчек	Кінцевий інформаційний продукт, що генерується для читацької аудиторії фактчек-ресурсами
– об'єкт дослідження; – доказова база дослідження;	– Досліджувана заява – Збір логічних доказів

– посилання на достовірні компетентні джерела; – коментарі експертів; – логічний висновок до теми дослідження	– Професійне опрацювання фахової інформації – Узагальнення даних у доступному форматі аналітики
---	--

(таблиця зроблена автором)

Як зауважує О. Гороховський, для кращого сприйняття читачем аналітичної інформації в кінцевому інформаційному продукті, доцільною є її візуалізація за допомогою таблиць, схем, карт, графіків, інфографіки, тізерної графіки [6, с. 29].

Під час журналістських розслідувань часто виникають проблеми пов'язані як із методами збирання та обробки інформації, так і з оприлюдненням результату: чи відповідає він тому, що мав на меті автор. [8].

Впровадження новітніх цифрових технологій суттєво вплинули на методику журналістських розслідувань. Сьогодні, завдяки цифровим технологіям, журналісти отримали доступ до великого обсягу даних, що зберігаються у відкритих базах, а також можуть використовувати інструменти для їх аналізу.

Проте основними методами у журналістському дослідженні є такі як:

- спостереження (за людьми, об'єктами, процесами тощо);
- опитування (щодо визначення загальної обізнаності у проблемі, окремих осіб чи аудиторії);
- вивчення документів та листування (дослідження матеріально-джерельної бази);
- аналіз матеріалів;
- узагальнення отриманих результатів;
- синтез та моделювання тощо.

Розглянемо деякі з цих методів на прикладі фактчеку. Так, найголовнішою його відмінністю від звичайних розслідувань є повна

відмова, принципове невикористання в доказовій базі інсайдерської та неофіційної інформації. Для побудови дослідження фактчек користується тільки офіційними джерелами інформації. В українській версії фактчеку використовується три типи вердиктів/висновків — «правда», «напівправда», «брехня» [6, с. 24].

Таблиця 1.3.

Характеристика висновків фактчеку в Україні

Правда	– наведені в заяві факти, цифрові/документальні дані відповідають дійсності; – правильно висвітлені причинно-наслідкові зв'язки, інформація є логічною, присутні посилання на джерела.
Неправда	– Інформація відповідає темі, проте є помилки, неточності; – не до кінця розкрито причинно-наслідкові зв'язки, чи не зовсім правильне їх трактування; – логіка має певні хиби, висновки загалом правильні, проте не коректні і не збігаються в деталях чи часі
Брехня	– заява про події/явища, що не має під собою реального підґрунтя (перебільшені чи пименшені); – факти, причинно-наслідкові зв'язки, логіка — викривлені; – маніпулятивно акцентується увага на потрібних аспектах заяви, «заводяться в тінь» незручні деталі; – використовуються неіснуючі чи спотворені дані з посиланням на джерела, які не мають жодного відношення до озвученої спікером теми

(розроблено автором за деолем [6, с. 27].

Основне та найважливіше правило перевірки фактичних заяв, є визначення того, що вважається фактичною заявою — за ява яка ґрунтується на фактах. Фактологічна основа може бути різна, подана у вигляді статистичної інформації в цифрах (дані про рівень безробіття у відсотках),

візуалізації діяльності певної особи чи суб'єкта в минулому (голосування закону) або перебігу історичної події. Причиною є відсутньою будь-яка фактологічна основа чи чітке документування ряду тверджень таких як політичні заяви, нормативні судження чи прогнозування наслідків різних політичних і неполітичних заходів [6, с. 14].

Тож, як зазначає О. Гороховський, фактологічність заяви можна охарактеризувати за чотирма критеріями (таблиця 1.1.)

Таблиця 1.4.

Рівні оцінки фактологічності інформаційних заяв

Правдива	за умови використання фактологічно достовірної інформації у правильному контексті.
Неправдива	коли фактологічна частина заяви не збігається із загальнодоступними даними або таке твердження не підтверджено жодним релевантним загальнодоступним джерелом.
Оманливе твердження	коли використані достовірні факти, але у неправильному контексті, або ж із початкового контексту навмисно вирвані
Неможливо перевірити	відсутня можливість знайти відповідне джерело, яке підтверджує його фактологічну достовірність, тобто на основі загальнодоступної інформації його неможливо ані підтвердити, ані заперечити.

(розроблено автором за джерелом [6, с. 15-17].

В цілому, сучасні журналістські розслідування це трудомісткий процес, який має відбуватися за певними правилами. Вони є не лише продукт індивідуальної ініціативи окремих редакцій, а й результат колективної роботи, міжредакційної співпраці, участі технічних фахівців, юристів та громадських активістів. Таке об'єднання ресурсів дозволяє досягати більшої глибини аналізу, виводити розслідування на міжнародний рівень і підвищувати їхню ефективність як інструменту суспільного контролю.

1.2. Етико-правові аспекти у проведення журналістського розслідування

Вивчення питання журналістського розслідування спонукала нас розглянути питання щодо правових, та етичних аспектів діяльності журналістів та медійників.

Для початку розглянемо термінологічні тлумачення ряду понять. Так, дослідник О. Дрозд розглядає ряд термінів які підпадають під категорію «медіа-учасники», тобто особи які беруть участь у медіа-просторі та впливають на інформаційне середовище. Так, автор виокремлює тарміни:

- журналісти (journalists) - що характеризує всіх осіб, що працюють у журналістській сфері.
- медіа-професіонали (media professionals) – термін підкреслює професіоналізм журналістів та медійників.
- журналістська громадськість (journalistic community): вказує на журналістів як частину спільноти, що займається журналістською діяльністю [7, с 174.].

Питання імплементації норми міжнародних стандартів в українське законодавство, дослідив медіаюрист ГО «Інститут масової інформації», консультант Ради Європи, Алі Сафаров. Він зазначає, що засадничими є для будівництва України як держави, питання забезпечення прав і свобод людини. Зокрема на Загальну декларацію прав людини, Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Так, у статті 19 наголошено, що «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [16, с. 24].

В Україні одним з основних законів, що регулює діяльність медійників та журналістів, є Закон України "Про інформацію", який гарантує свободу слова та інформації, а також визначає права журналістів на отримання та поширення інформації. Проте варто зазначити, що журналісти не можуть

використовувати своє право на інформацію для поширення недостовірних або шкідливих даних, а також повинні дотримуватися законодавства щодо захисту персональних даних [3].

Ще один закон на який має зважати медійник це Закон України "Про захист персональних даних". Цей закон регулює обробку особистої інформації. Журналісти повинні зважати на це законодавство при зборі даних про людей, особливо коли йдеться про персональні відомості, як-от адреси, номери телефонів або інші конфіденційні дані, що можуть стати частиною журналістських розслідувань [2].

Упровадження європейських принципів і підходів щодо визначення балансу свободи обміну інформацією і правом на приватність знайшло відображення в положеннях Закону України «Про інформацію». Так, у частині другій статті 20 сказано, що будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом [16, с. 34].

Згідно Законом України «Про інформацію» у стаття 25. визначені гарантії діяльності засобів масової інформації та журналістів. Так, журналіст під час виконання професійних обов'язків журналіст має право здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом» [3; 19. с. 19].

Проте, діяльність журналіста під час розслідування та ситуації в які він потрапляє, не завжди можуть оцінюватися лише с позицій права. Дуже важливі і морально-етичні орієнтири, свідома поведінка, яка не нашкодить іншим громадянам та усьому суспільству [8].

Основою усіх 19 статей Етичного Кодексу журналіста є права та свободи людини, що задокументовані у ряді міжнародних документів. Розглядаючи етичний аспект у роботі журналіста, у першу чергу можемо говорити про мораль, а мораль про поведінку. Ці поняття формують в кожному людяність і необхідні якості для щасливого існування в сучасному суспільстві. Журналіст – фахівець, який постійно знаходиться серед людей, взаємодіє з ними, вивчає та висвітлює їхні соціальні проблеми [9]. І тут, чітке

розуміння та розмежування професійної допитливості та етики постають певним маркером професійності.

Етика, це своєрідний набір правил чи то етично-моральні норми, опираючись на які журналіст самостійно приймає рішення. Тож, журналіст має зважати на:

- суспільну значущість ситуації (право суспільства знати інформацію переважає над правом зберігати її у таємниці).
- зменшення шкоди (журналіст публікує інформацію і оцінює можливі наслідки для джерел, героїв, людей, що просто потрапили в кадр чи були залучені).
- розуміння власної неупередженості, відсутності конфлікту інтересів. [8].

Питання етики стосуються і питання збору інформації. Так, необхідність застосування прихованих методів для отримання інформації має бути чітко пояснена у сюжеті, оскільки в журналістиці це є крайньою мірою.

Розглянемо деякі моменти порушення етики на прикладі скандалу навколо журналістського розслідування про вбивство Ірини Фаріон.

До Комісії з журналістської етики від Лусіне Аршакян і Тетяни Коновальчук надійшли скарги на матеріал телеканалу НТА «У чийх інтересах діє так звана група підтримки Зінченка?» (від 5 березня 2025, журналістка Надія Ковальчик)[21].

Матеріал оскаржили особи з групи підтримки звинувачуваного В'ячеслава Зінченка. Суть скарги полягає у тому що журналіст порушив журналіську етику, а саме п.п. 3 та 4.

У пункт 3 Кодексу етики українського журналіста зазначено, що: «Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини. При цьому не виключається його право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи» [14].

Більша частина матеріалу знята прихованою камерою — у магазині та в кафе. Журналісти, які висвітлювали судовий процес, мали право вести зйомку в будівлі суду та перед нею.

У матеріалі, авторки скандального сюжету присутні кадри, зняті в магазині, де група людей купує їжу і алкоголь та в кафе, де це все споживається. Так надукму Комісії з журналістської етики, «сцена в кафе не викриває злочин чи шкоду суспільству, а виглядає як стеження й маніпуляція, що може поставити під сумнів доброчесність журналістської роботи загалом» [21].

Купівля продуктів чи й відпочинок у кафе це є приватною справою людини чи групи людей, які не є посадовцями чи публічними особами, не підпадають під кримінальне переслідування. Тож, в сюжеті де є демонстрація обличч людей, які сидять за столом у кафе, порушує Кодекс етики українського журналіста.

Є порушення і пункту 4 Кодексу етики, а саме - «Висвітлення судових процесів має бути неупередженим щодо звинувачених. Журналіст не може називати людину злочинцем до відповідного рішення суду».

Збвинувачений у вбивстві Ірини Фаріон, В. Зінченко з вуст журналіста ще до набуття чинності вироку суду. Ось цитата з матеріалу: «Та який інтерес у цьому всьому має загадкова С. Назаренко, яка об'єднала людей з різних міст навколо *убивці*, а сама до Львова жодного разу не приїхала» [11].

Навіть якщо є незаперечні докази вини людини, журналіст не є судовою інстанцією, і не може виносити вирoki. Тож відповідно, представлення подій у формі, що припускає провину людини до рішення суду, це є порушенням пункт 4 Кодексу етики українського журналіста.

Тож, кожен журналіст має чітко розуміти, що для забезпечення легітимності проведення розслідування слід дотримуватись таких критеріїв у формуванні мети та підходів:

- суспільна значущість інформації (суспільний інтерес),

- наявність переконливого документального (іншого доказу), протиправної поведінки або наміру вчинити правопорушення
- відсутність можливості отримання інформації у відкритий спосіб,
- реальний доказ вчинення протиправних дій [8].

Отже, як і будь-яка інша форма медіавиробництва, журналістські розслідування мають відповідати правовим та етичним стандартам. Це включає точність інформації, повагу до приватного життя, вірність джерелам і дотримання законів країни, де проводиться розслідування.

1.3. Дослідження ролі журналістських розслідувань в українських реаліях

В Україні журналістика розслідувань розвивалася після проголошення незалежності в 1991 році. У період пострадянської трансформації українські медіа почали працювати в умовах нових політичних реалій. Проте, в перші роки незалежності на журналістів здійснювався значний тиск з боку влади, а розслідування часто призводили до юридичних або навіть фізичних переслідувань.

Незважаючи на труднощі, в цей період було зроблено кілька важливих кроків у розвитку розслідувальної журналістики в Україні. Поява незалежних газет і телеканалів, таких як *Телеканал 1+1*, *ICTV*, а також перших незалежних журналів, дала поштовх до розвитку цього жанру. Протягом 1990-х років з'явилися перші розслідування на теми, що стосуються корупції в органах влади, приватизації та незаконних бізнес-операцій.

Одним із значних прикладів того часу стало розслідування газети *«Дзеркало тижня»*, яке виявило корупційні схеми в українській економіці. Окрім того, перші серйозні розслідування стосувалися приватизації державних підприємств, де, як правило, велика частина коштів йшла у кишені малочисельних олігархічних кіл.

Однак найбільш значний розвиток цей жанр отримав після подій Революції Гідності 2014 року. З того часу медіа стали важливими інструментами не тільки для висвітлення подій, але й для боротьби з корупцією та викриття зловживань влади.

Сьогодні в Україні є декілька успішних проєктів, які займаються розслідуваннями, наприклад, Bihus.Info та Українська Правда. Ці медіа спеціалізуються на висвітленні важливих політичних та економічних питань, а також на боротьбі з корупцією в державних структурах.

Для дослідження ролі журналістських розслідувань в українських реаліях було обрано незалежне інтернет-видання, яке висвітлює суспільно-політичні та економічні події в Україні, а саме Українська правда.

За матеріалами цього інтернет-видання було розглянуто чотири різні журналістські розслідування:

- 1) «Небукмекерська контора». Історія одного святкування».
- 2) «Українська правда. Хто з українців придбав 13 нових Rolls-Royce на третьому році великої війни»
- 3) «Українська правда Слобоженко і компанія. Історія відпочинку столичної молоді під час мобілізації»
- 4) «Українська правда. «В ім'я отця і сина». Як Баканов на початку вторгнення сховав сина в СБУ.

Проаналізуємо детальніше кожне з цих розслідувань.

Перше розслідування, що ми розглянемо під назвою **«Небукмекерська контора». Історія одного святкування»** [23].

Розслідування присвячене темі яка стосується економічної ситуації в країні, коли азартні ігри набирають шаленої популярності щодня. Якщо ми подивимося на випуск зрозуміємо, що він був створений лише з комерційного боку, адже велася лише скрита зйомка з автомобіля. Ми не спостерігаємо за тим аби журналіст відігравав будь-яку роль у відео. Метою даного випуску було зафіксувати певне коло людей, яке пов'язане

насамперед з СБУ та оприлюднення відеоматеріалів для широкого розголосу. Але чи працювали ЗМІ згідно чинного законодавства?

Спираючись на статтю 36 закону України про медіа обмеження щодо змісту інформації, ми можемо дізнатися, що на території України в медіа та на платформах спільного доступу до відео забороняється поширювати: висловлювання, що розпалюють ненависть, ворожнечу чи жорстокість до окремих осіб чи груп осіб за ознакою етнічного чи соціального походження, громадянства, національності, раси, релігії та вірувань, віку, статі, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності [4];

Тут ми бачимо, що зацікавлення до людей було викликано їх соціальним станом. Дане відео порушувало 10 статтю кодексу етики журналістів, а саме точки зору опонентів, у тому числі тих, хто став об'єктом журналістського розслідування, мають бути представлені збалансовано. Точки зору, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано, але на жаль на цьому етапі ми побачили лише двадцятихвилинне відео, яке несе за собою незаконне відео фіксування групи осіб, без їх попередньої згоди.

Другий розслідування має назву: **«Українська правда. Хто з українців придбав 13 нових Rolls-Royce на третьому році великої війни» УП. Розслідування»**. У цьому випуску ми дізнаємося про інформацію стосовно українських власників унікальних електромобілів Rolls-Royce [26].

Випуск побудований на класичній схемі розслідувальної журналістики: спершу — гачок (факт покупки наддорогих Rolls-Royce під час війни), далі — фактологія (імена, дані з реєстрів, геолокації машин), і нарешті — аналітичне підсумування з питанням до глядача: *чи нормально це?*

Відео вирізняється чіткою хронологією, грамотним темпом і балансує між інформуванням та емоційною подачею. Журналісти не уникають викривального тону, коли говорять про конкретні прізвища. Зокрема, згадується народний депутат Геннадій Вацак, ім'я якого прямо не стоїть у

техпаспорті жодного авто, але журналісти аргументовано пов'язують його з власністю через людей, що працюють у його структурах.

В відео було згадано такі імена, як: Геннадій Вацак – народний депутат України, Михайло Бакуненко – бізнесмен, Егор Масленіков- харківський збудовник

Розслідувальна відеоробота «Української правди» виконує важливу журналістську функцію — вона не лише інформує, але й ставить перед глядачем незручні запитання про мораль, відповідальність і межі допустимого в час війни.

Формально всі фігуранти сюжету — Геннадій Вацак, Михайло Бакуненко, Єгор Масленіков — не порушують закону, однак розслідування змушує задуматися, чи припустимі демонстративні покупки люксових автомобілів у державі, яка воює. Особливо коли мова йде про публічних осіб, чий дії можуть впливати на довіру суспільства, моральний клімат та готовність громадян підтримувати армію.

Випуск підкреслює, що під час війни межа між "можна" і "доречно" значно зсувається. Купівля Rolls-Royce за сотні тисяч євро виглядає як моральна глухота в умовах, коли на фронті не вистачає пікапів, дронів і тепловізорів, а цивільне населення живе в постійному страху та злиднях.

Робота журналістів заслуговує на увагу завдяки ретельно зібраним фактам, прозорій структурі подачі, відсутності прямих звинувачень, але й водночас — глибокому критичному погляду на тему. Завдяки цьому випуск стає не просто інформаційним продуктом, а потужним інструментом суспільної рефлексії.

Третій випуск який було проаналізовано це відеоробота під назвою: ***«Українська правда Слобоженко і компанія. Історія відпочинку столичної молоді під час мобілізації» УП. Розслідування»*** [27].

У цьому випуску предметом дослідження стали способи, за допомогою яких частина молодих, заможних громадян України уникає мобілізації, залишаючи країну під виглядом непридатних до військової служби або за

спеціальними дозволами. Журналісти простежують, як ці особи, отримавши медичні довідки чи інші документи, вирушають на гірськолижні курорти, влаштовують розкішний відпочинок в Європі, при цьому активно демонструючи це в соціальних мережах.

Нам, як глядачеві спершу подається гострий факт — молода, здорова еліта з Києва перебуває на дорогих відпочинках під час мобілізації; далі — конкретні імена, документи, маршрути та цифрові сліди; і нарешті — аналітична частина з висновками з очікуванням майбутньої реакції суспільства.

Можливі порушення законів України, які викриваються під час перегляду випуску: зокрема стаття 364. Кримінального кодексу України, в якій сказано, що зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб [5].

Якщо медичні довідки про непридатність були отримані нечесно (через корупцію або підробку), то це може вважатися умисним ухиленням від мобілізації.

Також ми можемо лише здогадуватися чи ці довідки підроблені, тим самим ми можемо викрити порушення у вигляді фальсифікацію документів, що нотується статтею 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів

Підроблення посвідчення або іншого офіційного документа, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та

громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати такі документи, і який надає права або звільняє від обов'язків, з метою використання його підроблювачем чи іншою особою або збут такого документа, а також виготовлення підроблених печаток, штампів чи бланків підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності, інших офіційних печаток, штампів чи бланків з тією самою метою або їх збут -

Також витікаючим фактом може бути зловживання службовим становищем, яке регламентується чинним законодавством України:

Журналіст Української правди не заявляє категорично, що довідки фальшиві — він направляє суспільство на самостійне обміркування суперечності між формальним статусом і реальними діями (наприклад, активний спорт при діагнозі «придатний тільки в мирний час»).

Михайло Ткач не називає конкретних лікарів чи посадовців, які могли би видавати довідки незаконно — і це правильно з юридичної точки зору, аби уникнути наклепу без доказів.

Випуск є показовим прикладом розслідувальної журналістики, яка виконує не лише інформаційну, а й суспільно-наглядову функцію. Через детально зібрані факти, цифрові докази та спостереження журналістам вдалося продемонструвати, що деякі молоді українці, які мають фінансові ресурси та зв'язки, можуть фактично уникати мобілізації під час війни.

Глядачеві пропонують самостійно оцінити суперечність між медичними діагнозами фігурантів і тим, як вони поведуться за кордоном. Сноуборд, вечірки, подорожі — всі ці дії демонструють не лише фізичну активність, а й моральну відстороненість від ситуації в країні. Це ставить перед суспільством складні запитання — не тільки про закон, а й про справедливість, рівність та довіру до державних інституцій.

Цей сюжет виявляє глибоку соціальну тріщину між тими, хто захищає країну, і тими, хто знаходить способи залишатися осторонь. Тому головне питання, яке виникає після перегляду: чи готове суспільство вимагати змін не

лише в законодавстві, а й у моральних стандартах для всіх — незалежно від статусу чи доходів?

Четвертим випуском для аналізу стала відеоробота під назвою: **«Українська правда. “В ім'я отця і сина”. Як Баканов на початку вторгнення сховав сина в СБУ» УП. Розслідування»** [28].

Під час перегляду ми можемо спостерігати, як Михайло Ткач зосереджується на подіях, пов'язаних із родинними зв'язками колишнього голови СБУ Івана Баканова, зокрема на тому, як його син отримав посаду у спецслужбі в перші дні повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Журналіст ретельно вивчає, як це кадрове призначення могло відбуватися поза загальноприйнятими правилами, звертаючи увагу на те, що син Баканова отримав високу посаду без належного проходження конкурсу чи відкритого конкурсу на службу, а саме робота оперативного співробітника.

У даному розслідуванні журналіст Михайло Ткач намагається отримати коментар від сина Івана Баканова, який працює у Службі безпеки України. Під час зустрічі на вулиці молодий чоловік категорично відмовляється надавати будь-які пояснення та заявляє про небажання спілкуватися з представниками ЗМІ. Незважаючи на це, журналіст наполягає на діалозі, продовжує ставити питання та слідує за співробітником спецслужби, що створює напружену атмосферу.

Варто звернути увагу на законодавчі аспекти цієї ситуації. У відеоматеріалі журналіст демонструє посвідчення співробітника СБУ, що належить сину Баканова. Відповідно до чинного законодавства України, розголошення інформації про службові документи працівників спецслужб є порушенням, оскільки така інформація має обмежений доступ і охороняється державою. Публікація таких даних може кваліфікуватися як незаконне розповсюдження конфіденційної інформації.

Також у відео порушується законодавство: у статтях: Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю

Умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності

Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя. Незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу

Розслідування «В ім'я отця і сина» викликає сумніви щодо прозорості та відповідності законодавству кадрових процесів. Проте важливо звернути увагу і на методи, якими користувався журналіст Михайло Ткач під час збору інформації.

Наполегливість журналіста у спробах отримати коментар від сина Баканова, незважаючи на його категоричну відмову спілкуватися, створює атмосферу тиску та переслідування. Такі дії можна розцінювати як порушення журналістської етики, зокрема принципів поваги до особистих меж та права на приватність. Крім того, публікація службового посвідчення співробітника СБУ, яке містить конфіденційну інформацію, є не лише порушенням законодавства, а й етичним проступком, що ставить під загрозу безпеку та честь фігуранта матеріалу.

Цей випадок підкреслює необхідність балансу між суспільним правом на інформацію та дотриманням етичних норм журналістики. Незважаючи на суспільну важливість теми, журналістам варто уникати дій, які можуть бути сприйняті як тиск або порушення прав людини, а також дотримуватися вимог законодавства щодо захисту службової та конфіденційної інформації.

Аналізуючи цей випуск, можемо бачити що він демонструє не лише складність розслідувань на теми, пов'язані з високопосадовцями, а й наголошує на відповідальності журналістів за дотримання етичних та правових стандартів у своїй роботі. Глядачам пропонується самостійно

оцінити як зміст матеріалу, так і якість його подачі з урахуванням цих аспектів.

Підсумовуючи, можемо сказати, що основною метою проведення журналістського розслідування є пошук правди та її викриття перед широкою аудиторією, що дозволяє не лише інформувати громадськість, а й виступати механізмом впливу на владу, правоохоронні органи чи бізнес-структури. Якісні журналістські розслідування виконують не лише інформаційну, а й суспільно-наглядову функцію.

1.4. Рекомендації з удосконалення процесу проведення журналістських розслідувань

У сучасному світі журналістські розслідування відіграють ключову роль у виявленні правди, викритті корупції, зловживань та інших проблем, що безпосередньо стосуються інтересів суспільства. Водночас успішне проведення розслідування вимагає дотримання низки професійних стандартів, етичних норм і глибокого аналізу.

Зважаючи на проведені дослідження, окреслимо основні рекомендації, які можуть бути корисними для журналістів-розслідувачів, а також висвітлимо, як ці матеріали впливають на формування громадської думки.

Тож, важливим для під час створення журналістських розслідувань є:

1. Перевірка фактів та джерел інформації. Один із головних принципів якісного розслідування — достовірність. Журналіст повинен ретельно перевіряти кожен факт, використовувати кілька незалежних джерел, уникати неперевірених тверджень. Довіра до матеріалу зростає, якщо джерела є авторитетними або безпосередніми учасниками подій.
2. Безпека журналіста та джерел. Розслідування, що викривають впливових осіб або структури, можуть становити загрозу як для самого журналіста, так і для його інформаторів. Варто

використовувати засоби цифрового захисту, анонімізацію джерел, шифрування даних, а за потреби — співпрацювати з правозахисними організаціями.

3. Юридична обережність. Публікація неправдивої інформації або розголошення особистих даних без згоди може мати серйозні юридичні наслідки. Журналіст повинен ознайомитися з відповідним законодавством, зокрема щодо захисту персональних даних, клевету та авторських прав.
4. Етичність та відповідальність. У розслідуваннях, що стосуються делікатних тем — наприклад, насильства, дискримінації або корупції, — журналіст має зважено ставитися до своїх формулювань, не розпалювати ворожнечі та уникати маніпуляцій. Повага до героїв матеріалу, навіть негативних, — ознака професіоналізму.
5. Баланс думок і «друга сторона». Журналіст зобов'язаний надати слово всім сторонам конфлікту. Якщо одна зі сторін відмовляється від коментаря — це має бути зазначено в матеріалі. Однобокі публікації підривають довіру аудиторії та можуть бути сприйняті як упереджені.
6. Чітка структура матеріалу та обґрунтованість висновків. Розслідування повинно бути логічним і зрозумілим для читача. Варто дотримуватися послідовності викладу, пояснювати терміни, уникати надмірного використання професійного жаргону, а також надавати візуальні докази — документи, схеми, інфографіку, фото.

Журналістські розслідування не лише інформують, але й активно впливають на суспільну свідомість. Вони здатні змінювати уявлення про певні явища, викликати резонанс і навіть ініціювати зміни на рівні влади.

У результаті такого впливу можемо спостерігати:

1. Посилення довіри або скептицизму.

Грамотно підготовлене розслідування зміцнює довіру до ЗМІ, формує образ журналістики як інструменту контролю над владою. Натомість матеріали з помилками або маніпуляціями підривають цю довіру, посилюючи скептицизм у суспільстві.

2. Масштабні розслідування здатні змінити інформаційний порядок. Після публікацій часто виникає хвиля громадського обговорення, реагують політики, починаються слідчі дії. Це свідчить про реальний вплив журналістики на соціально-політичні процеси.

3. Мобілізація громадськості.

Деякі розслідування стимулюють людей до дій: виходу на протести, підписання петицій, волонтерства або громадського тиску на інституції. Таким чином, медіа стають інструментом громадської активності.

4. Зміна наративів і стереотипів.

Через розслідування журналісти можуть руйнувати стереотипи та упередження, змінювати суспільні уявлення про групи людей, проблеми або політичні явища. Наприклад, розслідування про системну дискримінацію можуть змусити читачів переглянути власні погляди.

Журналістські розслідування — це не лише складна, а й надзвичайно відповідальна частина медіадіяльності. Вони мають потужний вплив на формування громадської думки, спонукають до суспільних змін і водночас вимагають високого рівня професійності, етики та безпеки. Саме тому так важливо, щоб журналісти дотримувалися стандартів якості та критично ставилися до кожного слова, яке публікують.

Зважаючи на сучасні тенденції журналістські розслідування в Україні мають потенціал для подальшого розвитку, особливо в умовах цифрових технологій. Використання відкритих даних, інструментів для візуалізації інформації, а також посилення співпраці між міжнародними організаціями дозволить журналістам робити глибші й масштабніші розслідування. Однак для цього необхідно подолати перешкоди, такі як політичний тиск, цензура та загроза для безпеки журналістів.

Водночас суспільство все більше усвідомлює важливість незалежних журналістських розслідувань, що дозволяє сподіватися на значний вплив цих матеріалів на розвиток демократії та зміцнення громадянського суспільства в Україні.

У майбутньому журналістика розслідувань в Україні має потенціал для подальшого розвитку, особливо в умовах цифрових технологій. Використання відкритих даних, інструментів для візуалізації інформації, а також посилення співпраці між міжнародними організаціями дозволить журналістам робити глибші й масштабніші розслідування. Однак для цього необхідно подолати перешкоди, такі як політичний тиск, цензура та загроза для безпеки журналістів.

Водночас суспільство все більше усвідомлює важливість незалежних журналістських розслідувань, що дозволяє сподіватися на значний вплив цих матеріалів на розвиток демократії та зміцнення громадянського суспільства в Україні.

Висновки до розділу 1.

Журналістське розслідування є одним із найбільш ефективних інструментів забезпечення прозорості та підзвітності як органів влади, так і бізнесу. У сучасному медіа-середовищі цифрові технології, соціальні мережі та нові платформи значно змінили механізми здійснення розслідувань, надаючи журналістам нові можливості для збору та аналізу інформації. Це відкриває перед ними широкі горизонти для реалізації таких проектів, що дозволяють більш ефективно висвітлювати корупційні схеми, порушення прав людини та інші важливі теми.

Доведено, що під час підготовки та проведення розслідувань, журналістам варто шукати баланс між суспільною необхідністю розкривати правду і повагою до приватності, зберігаючи відповідальність перед аудиторією та дотримуючись професійних стандартів. Лише такий підхід

допоможе сучасним медіа залишатися авторитетним джерелом інформації та інструментом позитивних змін у суспільстві.

Визначено, що перспективи розвитку журналістських розслідувань у сучасному світі виглядають досить обнадійливими. Міжнародна співпраця журналістів та використання нових медіа-форм дозволяють підвищити ефективність розслідувань та викриттів, зокрема в міжнародному контексті. Розвиток новітніх технологій та інноваційних форматів дасть можливість журналістам не тільки досліджувати актуальні проблеми, а й змінювати підхід до подання інформації, роблячи її більш інтерактивною, доступною та зрозумілою для широкої аудиторії

РОЗДІЛ II

АВТОРСЬКИЙ ВІДЕОНАРИС

«ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ: ПРАВДИВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИ ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ»

2.1. Написання творчої заявки «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу»

ТВОРЧА ЗАЯВКА

1. Назва: «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу»

Вид: відеонарис.

Жанр: авторський аналітичний відеонарис із елементами публіцистичного інтерв'ю.

Тематика: Аналіз ролі журналістських розслідувань у формуванні громадської думки, викритті зловживань та межі між публічним інтересом і приватною етикою.

Мета: метою створення цього відеонарису є дослідити значення журналістського розслідування як інструменту впливу на громадську думку та як механізму викриття корупції, водночас поставивши питання про межі дозволеного в журналістиці, коли йдеться про мораль, етику та право на приватність.

Проект має не лише інформаційну, але й просвітницьку функцію — сформувати у глядача критичне ставлення до медіаконтенту, навички аналізу джерел та усвідомлення важливості незалежної журналістики в демократичному суспільстві.

Ідея: ідея полягає у створенні візуально насиченого, емоційно та інтелектуально виразного відеонарису, який розкриває журналістське розслідування в Україні, де журналістика часто опиняється між суспільним інтересом і приватною мораллю.

Через чергування студійних кадрів, архівних матеріалів, уривків інтерв'ю та публічних конфліктів буде висвітлено:

- сучасний стан української журналістики;
- приклади роботи редакції «Української правди»;
- етичні дилеми, з якими стикається журналіст-розслідувач.

Ключова фраза: «Чи завжди правда має ціну, і чи варто її платити моральними компромісами?»

2. Хронометраж: 8-10 хв.

1. Заставка ~ 10 сек;
2. Ведуча представляється, розповідає про тему програми ~ 25 сек;
3. Кадри з історії журналістських розслідувань: старі газети, історії знаменитих розслідувань (наприклад, "Watergate") ~ 15 сек;
4. Вставки з документальних фільмів та архівних записів з закадровим голосом ~ 25 сек;
5. Ведуча в кадрі(загальний план) починає розповідати про журналістські розслідування ~ 15 сек
6. Вставка, де журналіст бере інтерв'ю під час прес-конференції політиків ~ 10 сек..
7. Ведуча в кадрі(в студії) ~ 15 сек
8. Вставки з публікацій на сайті "Української правди". Кадри з журналістських розслідувань, заголовки з емоційними та конфліктними статтями ~ 10 секунд
9. Ведуча в кадрі(загальний план) починає розповідати про один із прикладів розслідування ~ 20 сек
10. Вставка з журналістом "Української правди", який переслідує сина Баклана , де він каже що не хоче спілкуватися, але Ткач продовжує переслідування ~ 20 сек
11. Ведуча в кадрі(в студії) ~ 25 сек
12. Інтерв'ю з діючим співробітником СБУ, щодо дій журналістів 3 хв

13. Кадри, де журналісти ведуть інтерв'ю з людьми, а також зйомки, що демонструють порушення особистого простору ~ 20 сек
14. Ведуча в кадрі(в студії) ~ 20 сек
15. Ведуча в кадрі(в студії) ~ 15 сек
16. Ведуча йде вулицями міста ~ 30 сек
17. Кінцева заставка – титри ~ 30 сек

Технічне оснащення: 3 камери, 2 освітлювальних прилади, 2 петличних мікрофони.

Реквізити: комп'ютер, газети, блокнот.

Аудиторія: аудіовізуальний твір спрямований передусім на молодіжну та студентську аудиторію, зокрема — на слухачів і глядачів, які цікавляться медіасферою, соціально-політичними процесами, журналістикою, аналітикою, а також етикою в інформаційному просторі. Основну частину цільової аудиторії становлять студенти факультетів журналістики, медіакомунікацій, політології, філософії, соціології та права, а також активні споживачі інформаційного контенту. Критерієм для окреслення цільової аудиторії є також критичне мислення, інтерес до викривальних матеріалів та готовність до рефлексії над моральними аспектами журналістської діяльності. Такий глядач прагне не лише отримати інформацію, а й осмислити її, поставити під сумнів усталені медіа-моделі та дати власну оцінку побаченому.

Другим сегментом аудиторії є практикуючі журналісти, редактори, студенти курсів з медіаграмотності, а також викладачі, що використовують аудіовізуальні матеріали як приклади для практичних занять.

Цей проєкт буде цікавим для глядача, який не задовольняється поверхневою подачею, а шукає глибини, аналітики та осмислення — того, що дозволяє побачити не лише факт, а і контекст, емоцію, причину та наслідок.

Робоча назва аудіовізуального твору: «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу»

Оператор: Базиленко Анна Володимирівна. Дата:

2.2. РЕЖИСЕРСЬКИЙ СЦЕНАРІЙ ВІДЕОНАРИСУ

«Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу»

№ кадру	Характер	Розкадровка	Час/t	Size	Action	Audio	Props	Коментар
1.	Студія	Кадр студії	0:00-0:15	Загальний кадр	Повільно рухається камера через порожній зал	Фонова музика	-	Треба правильно виставити світло, обрати правильну висоту штатива для наступного кадру
2.	Ведуча	Кадр студії	0:15-0:17	Загальний кадр	Стрімко в кадр входить ведуча	Фонова музика	-	Правильно обрати кадр, можливо працювати на 2 камери
3.	Ведуча	Кадр студії	0:17-0:37	Загальний кадр	Ведуча починає розповідати про тему відео	Фонова музика	-	-
4.	Кадри з історії журналістських розслідувань: старі газети, історії знаменитих розслідувань	Вставки	0:37-0:55	-	Вставки відео	Фонова музика з закадровим голосом	-	-
5.	Вставки з документальних	Вставки	0:55-1:20	-	Вставки відео	Фонова музика з	-	-

	фільмів та архівних записів.					закадровим голосом		
6.	Ведуча	Кадр студії	1:20-1:35	Загальний кадр	Ведуча сидить на кріслі та читає текст	Фонова музика	-	Правильно обрати ракурс, для того щоб працювати на 2 камери
7.	Вставка, де журналіст бере інтерв'ю під час прес-конференції політиків	Вставки	1:35-1:45	-	Вставки відео	Звук відео	-	-
8.	Ведуча	Кадр студії	1:45-2:00	Крупний кадр	Ведуча продовжує розповідати, але фокус на її профіль обличчя і в кінці фрази вона повертається і каже в камеру	Фонова музика	-	
9.	Вставки з публікацій на сайті "Української правди". Кадри з журналістських розслідувань, заголовки з емоційними та конфліктними статтями.	Вставки	2:00-2:15	-	Вставки відео	Звук відео	-	-

10.	Ведуча	Кадр студії	2:15-2:30	Загальний кадр	Ведуча сидить на кріслі та читає текст	Фонова музика	-	-
11.	Вставка з журналістом "Української правди", який переслідує сина Баклана , де він каже що не хоче спілкуватися, але Ткач продовжує переслідування	Вставки	3:30-2:50	-	Вставки відео	Звук відео	-	-
12.	Ведуча	Кадр студії	2:50-3:20	Загальний кадр	Ведуча сидить на кріслі та читає текст	Фонова музика	-	-
13.	Інтерв'ю з діючим співробітником СБУ, щодо дій журналістів	Кадр студії	3:20-6:20	Загальний кадр	Ведуча сидить на кріслі, навпроти неї спиною сидить чоловік	Фонова музика	-	Налаштувати світло так , аби світло було сфокусованим на ведучій, а чоловік був тіні
14.	Кадри, де журналісти ведуть інтерв'ю з людьми, а також зйомки, що демонструють порушення особистого простору.	Вставки	6:20-6:40	-	Вставки відео	Звук відео	-	-

15.	Ведуча	Кадр студії	6:40-6:55	Загальний кадр	Ведуча сидить на кріслі та читає текст	Фонова музика	-	-
16.	Ведуча	Кадр студії	6:55-7:15	Загальний кадр	Ведуча сидить на кріслі та читає текст	Фонова музика	-	-
17.	Місто	Кадри вулиць	7:15-7:20	Загальний кадр	Динамічно змінюються кадри міста, крайній кадр алеї	Фонова музика	-	-
18.	Ведуча	Кадр студії	7:20-7:45	Загальний кадр	Стрімко в кадр входить ведуча	Фонова музика	-	Коли завершує промову йде з кадру, але продовжують кадр вулиці
19.	Титри		7:45-8:15					

ТЕМА “Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу”

Вступ

Заставка: повільно рухається камера через порожній зал, легке фонове звучання новин, стрімко в кадр входить ведуча:

- Журналістика завжди була стрижнем демократії та важливим інструментом для контролю влади. Але що відбувається, коли цей інструмент втрачає свою силу, а медіа стають інструментом маніпуляцій?
- З вами я Анна Базиленко і сьогодні ми поговоримо про журналістські розслідування, як правдиве дослідження чи інструмент впливу.

Частина 1: Історія журналістських розслідувань

Кадри з історії журналістських розслідувань: старі газети, історії знаменитих розслідувань (наприклад, "Watergate"). Вставки з документальних фільмів та архівних записів.

Взяти скрін тези на сайті

<https://tyzhden.ua/votergejt-derzhavnyj-kolaps-nazhyvo/>

Озвучування за кадром:

Журналістські розслідування завжди виконували роль 'четвертої влади', висвітлюючи корупцію та несправедливість, кидаючи виклик великим корпораціям і політикам. Їхні досягнення змінили хід історії, у 1970-х журналісти розкрили скандал Watergate — і президент США пішов у відставку.

У 2000-х — журналістські розслідування викривали транснаціональні корпорації.

У наш час — вони розповідають світу правду про війну, корупцію, катастрофи.

Частина 2: Журналістика в Україні: сучасний стан (2 хвилини)

Ведуча сидить на кріслі загальний фон, на зосереджені уваги можна зробити крупний план на 1 речення

- В Україні журналістика зазнала великих змін, особливо після Революції Гідності. Однак, на жаль, сучасні медіа в країні стикаються з низкою проблем. Незалежні журналісти стали майже непомітними на фоні великої кількості пропагандистських каналів і інтересів олігархів

КАДР, де журналіст бере інтерв'ю під час прес-конференції політиків, після цього:

- **КРУПНИЙ ПЛАН** В Україні журналісти часто працюють у непростих умовах, де їхня діяльність тісно пов'язана з медіавласниками, які забезпечують фінансування. Це може впливати на рівень незалежності в їхніх розслідуваннях, але водночас не зменшує важливості їхньої роботи для суспільства.

Частина 3: Журналістські розслідування "Української правди"

Вставки з публікацій на сайті "Української правди". Кадри з журналістських розслідувань, заголовки з емоційними та конфліктними статтями.

- Один із прикладів того, як розслідування може вплинути на суспільство — це журналістика «Української правди». Відомі за серйозні розслідування про корупцію, зв'язки з олігархами та чиновниками, вони здобули популярність. Але чи завжди такі матеріали дотримуються етичних стандартів?"

На екрані—вставка з журналістом "Української правди", який переслідує сина Баканова , де він каже що не хоче спілкуватися, але Ткач продовжує переслідування (секунд 20 максимум)

- Однак виникає питання: чи завжди суспільний інтерес виправдовує порушення етики?

Розслідування можуть перетинати межу приватності, особливо коли журналісти навмисно демонструють кадри з приватного життя, без згоди героїв сюжету.

У цьому фрагменті ми бачимо ситуацію, в якій журналіст іде за людиною, яка чітко висловлює небажання спілкуватися. Водночас камера продовжує знімати, а журналіст продовжує ставити питання.

Це є порушенням таких етичних принципів як:

- Повага до приватного життя — журналіст не має права втручатися в особистий простір без згоди особи;
- Добровільна участь — коментар чи інтерв'ю не можуть бути вимушеними;
- Гідність і права людини — нав'язливість журналіста принижує гідність людини й може завдати психологічної шкоди.

Чітке розуміння та розмежування професійної допитливості та етики постають певним маркером професійності медійника, журналіста.

Існує тонка межа, яку іноді важко не перейти.

З одного боку –

Розуміння, якщо прихована чи відкрита зйомка людини не розкриває злочин чи шкоду суспільству, а виглядає як стеження й маніпуляція, та це може поставити під сумнів доброчесність журналістської роботи та конкретного розслідування.

З іншого -

Повага до приватного життя не виключає право на журналістське розслідування, пов'язане з тими або іншими подіями і фактами, якщо

суспільна значущість інформації, яка збирається і поширюється журналістом, є вищою, ніж приватні інтереси особи

Інтерв'ю з співробітником СБУ, щодо дій журналістів 1:30 хв

Які будуть питання:

1. Як ви ставитеся до журналістських розслідувань загалом?
2. Які теми, на вашу думку, найбільш чутливі для журналістських розслідувань?
3. Чому важливо дотримуватись етичних норм під час підготовки матеріалів?
4. Що варто враховувати журналісту, коли він працює з непідтвердженими джерелами?
5. Яку відповідальність несе журналіст за поширену інформацію?
6. Як знайти баланс між бажанням розкриття правди та дотриманням етичних норм, повага до приватного життя об'єкту дослідження?
7. Які навички, на вашу думку, найважливіші для тих, хто хоче працювати у сфері журналістських розслідувань?

Частина 4: Моральна етика в журналістиці та журналістській роботі

Наприклад, камера, що знімає приватні моменти без дозволу.

Озвучування за кадром:

- Один із головних викликів сучасної журналістики — це баланс між публічним інтересом і правом людини на приватність. Неодноразово ми бачили, як журналісти порушують моральні та етичні стандарти, прагнучи отримати сенсаційні матеріали."

Кадри з фрагментами розслідувань, де можна побачити, як журналісти порушують особистий простір героїв своїх розслідувань 20 секунд максимум

Ведуча в кадрі в студії:

- Відкриття фактів важливе, але часто можна задаватися питанням, чи виправдано це на шкоду моральним принципам. Чи має журналіст право переходити межі приватності особистості, коли це не завжди необхідно для досягнення істини?

Частина 5: Висновки та погляд у майбутнє

Ведуча йде вулицями міста:

- Ми стоїмо на порозі нової ери в журналістиці, де медіа стають ще більш маніпулятивними і менш прозорими. Бажання сенсації та викриттів іноду переважають бажання відшукати правду.
- Від нас залежить, чи ми будемо вимагати від журналістів чесності та етики, і чи зможемо зберегти справжнє незалежне розслідування."

Ведуча йде вулицями міста:

- Тільки через чесну журналістику та відповідальний журналізм ми можемо бути впевнені в майбутньому, де правда буде важливішою за сенсації, а етика — важливішою за будь-яку ціну.

Титри: – інтерв'ю з співробітником Служби безпеки України

– телеведуча Базиленко Анна

– оператор Базиленко Анна

– стиліст Базиленко Анна

– візажист Базиленко Анна

– монтажер Базиленко Анна

2.3. Вибір та обґрунтування локацій зйомки та засобів художньої виразності відеонарису

Для реалізації відеонарису «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу» було обрано два типи локацій: орендоване студійне приміщення та зовнішній міський простір.

Такий підхід забезпечує динамічність візуального ряду, контраст між узагальнено-аналітичним простором студії та живим контекстом реального міста.

Студійна зйомка. Основна частина відео буде знята в орендованій студії, адаптованій під формат інтерв'ю та аналітичної подачі. Ця локація обрана з огляду на:

Контроль за освітленням. Студійне світло дозволяє точно налаштувати акценти: виділити обличчя ведучої, створити м'які тіні, забезпечити нейтральний або тематичний фон без надлишкових відблисків.

Якість звуку. У студії відсутні фонові шуми (вуличний рух, голоси, природні фактори), що забезпечує чисте записування голосу та інтерв'ю, без потреби в складній постобробці.

Зручність монтажу. Однорідність фону та стабільне освітлення полегшують склеювання кадрів та візуальну інтеграцію з архівними вставками, графікою або титрами.

Можливість розміщення техніки. Студійний простір дозволяє використовувати декілька джерел світла, мікрофони-петлички або підвісні мікрофони, а також штативи, слайдери або навіть камери з рухомими каретками для плавного кадрування.

Зовнішні кадри (вулична зйомка).

Фінальна сцена буде знята на відкритому просторі — на вулиці міста. Така локація виконує концептуальну функцію — вона символізує реальний соціальний контекст, до якого апелює відео: суспільство, місто, глядач.

Критерії вибору зовнішньої локації:

Природне освітлення. Зйомка запланована на першу половину дня або «золоту годину», коли природне світло є м'яким, теплим та виразним. Це дозволяє уникнути пересвітів і створює природну атмосферу.

Контроль над звуковим середовищем. Обрана локація заздалегідь оцінюється на наявність мінімального шумового фону. Мікрофони з шумозаглушенням та додаткові аудіо-трекери використовуються для збереження якості звуку.

Безперешкодний доступ і дозвіл на зйомку. Вибране місце не потребує спеціальних дозволів. Локація перевірена на наявність пішохідного простору, де можливо працювати зі штативом та рухомою камерою.

Поєднання студійного та зовнішнього середовища дозволяє не лише урізноманітнити композиційне рішення, але й підкреслити роздвоєність сучасної журналістики — між теоретичними ідеалами та реальними вуличними подіями.

Обґрунтування засобів художньої виразності твору.

У створенні відеонарису важливим завданням є не лише інформування глядача, а й формування емоційного та критичного ставлення до піднятих тем. Саме тому художні засоби використовуються не як естетичне оформлення,

а як активний інструмент смислової побудови та глядацького залучення.

1. Композиція кадру та світло. В студійних епізодах композиція кадру будується з акцентом на ведучу — центр кадру, статична камера, нейтральний фон. Такий підхід фокусує увагу на слові, дозволяючи не відволікатися на зайві візуальні деталі. Освітлення м'яке, направлене, з теплим тоном — це створює атмосферу довіри, інтелектуальної розмови та фокусу на сенсах.

В кадрах на вулиці, навпаки, композиція побудована з використанням простору міст — це символізує відкритість теми до суспільного осмислення. Зйомка на фоні реального міського життя підсилює контраст між студійною аналітикою та динамікою живої реальності.

2. Колірна гама та атмосфера. Палітра кольорів витримана у стриманих тонах — сірі та білі відтінки. Така стилістика відповідає серйозності теми та виключає надмірну емоційність. Колір не виконує декоративної функції, а лише підкреслює документальність та аналітичність матеріалу.

3. Озвучення та музичний супровід. Закадровий текст озвучено тією ж ведучою, що перебуває в кадрі — це створює ефект діалогу з глядачем, посилює довіру та персональну відповідальність авторки за сказане. Інтонація врівноважена, аналітична, без маніпулятивних елементів.

Музичне оформлення використовується впродовж усього відео, окрім вставок фрагментів відео.

4. Архівні вставки та візуальні матеріали. Для глибшого розуміння теми застосовуються вставки з реальних журналістських розслідувань, архівні кадри, скріншоти медіа-матеріалів, які згадуються у відео. Їх використання виконує функцію не ілюстрації, а доказу — вони підтверджують слова ведучої, створюють довірливу атмосферу, дозволяють глядачеві самостійно сформувати враження.

5. Темпоритм. Темп відеонарису витриманий у середньому ритмі, що поєднує аналітичність і плавність викладу з достатнім динамізмом для збереження уваги глядача. Раптові зміни ритму використовуються в ключових моментах — наприклад, при емоційно напружених висловлюваннях інтерв'ю або при трансляції кадрів із морально суперечливим змістом.

2.4. Розробка контент-стратегії у просуванні авторського відеонарису

У сучасному медіапросторі ефективна реалізація аудіовізуального продукту передбачає не лише якісне виробництво контенту, а й цілеспрямовану стратегію його поширення. Зважаючи на суспільно важливу тематику відеонарису «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу», контент-стратегія має базуватися на поєднанні

інформативності, етичної відповідальності й актуального способу подачі, що відповідає інтересам цільової аудиторії.

Основними принципами просування є:

1. Контент як джерело діалогу. Просування має не просто поширювати відео, та створювати умови для обговорення, взаємодії, рефлексії.
2. Адаптація під платформу. Для кожної платформи контент оформлюється відповідно до її формату та аудиторних звичок.
3. Осмисленість і повага до теми. Уся комунікація вибудовується в тоні, що відповідає серйозності теми й водночас не є надмірно академічною — щоб бути доступною широкому загалу.

Основними каналами поширення відеонарису «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу» можуть бути.

- 1) YouTube – основна платформа, де розміщується повна версія відеонарису з грамотним оформленням опису, використанням ключових тегів (розслідування, журналістика, медіа, правда, етика) та закликом до дискусії в коментарях.
- 2) Instagram / Facebook – короткі нарізки з ключовими цитатами, влучними фразами ведучої, або думками запрошеного експерта. Використання сторіс, Reels, постів із графічними вставками.
- 3) Партнерські освітні платформи – пропозиція викладачам факультетів журналістики й суміжних дисциплін використовувати відео як кейс для семінарських занять або публічних лекцій. Додатково розробляється супровідний методичний матеріал.

Контент-стратегія просування побудована з урахуванням тематичної глибини проєкту та актуальності питань, що в ньому порушуються.

Її реалізація дозволить не лише донести продукт до цільової аудиторії, а й активізувати суспільний інтерес до етичних стандартів у журналістиці, підвищити рівень медіаграмотності та започаткувати дискусію про межі дозволеного в медіапрактиці.

Висновки до II розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи обґрунтовано ідею створення авторського аудіовізуального твору на тему «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу».

Розроблено пакет робочих документів: підготовлено творчу заявку; написано режисерський сценарій; обґрунтовані засоби художньої виразності твору. Проєкт спрямований не лише на інформаційну, але й просвітницьку функцію. Головна мета – це сформувати у глядача критичне ставлення до медіаконтенту, навички аналізу джерел та усвідомлення важливості незалежної журналістики в демократичному суспільстві.

Розроблено контент-стратегію у просуванні авторського відеонарису «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу».

Контент-стратегія просування враховує тематику та глибини проєкту та актуальності питань, що в ньому порушуються. Основним каналом поширення відеонарису «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу» можуть бути YouTube

Реалізація стратегії дозволить не лише донести продукт до цільової аудиторії, а й активізувати суспільний інтерес до етичних стандартів у журналістиці, підвищити рівень медіаграмотності та започаткувати дискусію про межі дозволеного в медіапрактиці.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуто широке коло публікацій в галузі журналістики, інформаційної діяльності та права, які розкривають сутність та напрями проведення журналістських розслідувань в Україні. Уточнено низку понять, що нині використовуються у селіасередовищі, зокрема: «фактчек», «медіа-учасники», «журналісти», «медіа-професіонали» тощо

Розглянуто методи проведення журналістського розслідування, що дало підстави стверджувати, що методи збору інформації повинні бути етичними та законними, щоб не порушувати права людини і не створювати враження тиску на фігурантів. Вибір та застосування методів під час розслідування може впливати на формування іміджу дослідника, спростовувати чи підтверджувати його професійність.

Доведено, що журналістські розслідування відіграють важливу роль у суспільстві, адже вони сприяють інформуванню громадськості про ключові події та проблеми, що впливають на життя країни. Вони допомагають створити зв'язок між владою і населенням, висвітлюючи не лише позитивні аспекти, а й ті питання, які можуть викликати суспільне занепокоєння та стимулювати необхідні зміни. Розслідування в журналістиці є потужним інструментом суспільного контролю і привертає увагу до моральних і правових викликів, з якими стикається країна, особливо в складні періоди, як війна.

2. Проаналізовано етико-правові аспекти у проведенні журналістського розслідування, що дозволило стверджувати, що діяльність журналістів має відповідати як законодавчим вимогам, так і етичним стандартам. Порушення таких норм, наприклад незаконна зйомка чи розкриття конфіденційної інформації, підривають довіру до медіа і можуть спричинити шкоду як окремим особам, так і суспільству загалом. Особливо важливо, щоб журналісти дотримувалися принципу збалансованості, надаючи можливість висловити власну позицію усім учасникам конфлікту або розслідування.

3. Досліджено роль та соціальне значення журналістських розслідувань в українських реаліях.

Визначено, що в Україні нині є декілька успішних проєктів, які займаються розслідуваннями, це: Bihus.Info та Українська Правда. Ці медіа спеціалізуються на висвітленні важливих політичних та економічних питань, а також на боротьбі з корупцією в державних структурах. Для дослідження ролі журналістських розслідувань було обрано незалежне інтернет-видання Українська правда, яке висвітлює суспільно-політичні та економічні події в Україні. За матеріалами цього інтернет-видання було досліджено чотири різні журналістські розслідування: «Небукмекерська контора». Історія одного святкування». «Українська правда. Хто з українців придбав 13 нових Rolls-Royce на третьому році великої війни», «Українська правда Слобоженко і компанія. Історія відпочинку столичної молоді під час мобілізації» та «Українська правда. «В ім'я отця і сина». Як Баканов на початку вторгнення сховав сина в СБУ.

Доведено, що не всі журналісти в своїх розслідуваннях ставили за мету доносити об'єктивну неупереджену інформацію, не порушуючи законодавчі та етичні норми. Проте, також були і якісні дослідження які виконують не лише інформаційну, а й суспільно-наглядову функцію.

4. За результатами теоретичного та практичного дослідження визначено ряд рекомендацій щодо покращення якості журналістських розслідувань, зокрема в частині етики, безпеки журналістів та забезпечення їх незалежності.

Рекомендації полягають у наступному: перевірка фактів та джерел інформації; безпека журналіста та джерел; юридична обережність; етичність та відповідальність; баланс думок і «друга сторона»; чітка структура матеріалу та обґрунтованість висновків.

Доведено, що журналістські розслідування активно впливають на суспільну свідомість, та формування громадської думки. У результаті такого впливу можемо спостерігати: посилення довіри або скептицизму; масштабні

розслідування здатні змінити інформаційний порядок; мобілізація громадської активності; зміну наративів і стереотипів;

5. Обґрунтовано концепцію та інструменти створення авторського аудіовізуального твору на тему «Журналістське розслідування: правдиве дослідження чи інструмент впливу». Розроблено пакет робочих документів: підготовлено творчу заявку; написано режисерський сценарій; обґрунтовані засоби художньої виразності твору; розроблено контент-стратегію у просуванні авторського відеонарису.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011, чинний від 09.05.2011 року. *Відомості Верховної Ради України*, 2011. - № 32. - ст. 314.
2. Про захист персональних даних: Закон України із змінами і доповненнями № 4170-IX від 19.12.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
3. Про інформацію : Закон України із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 6 квітня 2000 року №1642-III. URL: alex-ua.com>Lawdoc/zakon2.html v.
4. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX: Із змінами № 3504-IX від 08.12.2023. *Відомості Верховної Ради України*, 2023. №№47-50. ст.120.
5. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131; зі змінами і доп. № 4268-IX від 26.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи : практичний посібник. Дніпро: ЛІРА, 2017. 138 с. URL: http://amo.cz/wp-content/uploads/2017/06/AMO_Factchecking-jako-trend-v-investigativni-zurnalistiche-moznosti-a-perspektivy.pdf
7. Дрозд О.Ю. Правове регулювання діяльності журналістів та медіа-працівників в Україні. *Держава та регіони* 2023. № 4 (82). С.372-377. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/60.pdf
8. Етичні виклики та стандарти журналістики розслідувань /Комісія з жулналістської етики. Підготовлено у рамках проекту за підтримки Фонду розвитку ЗМІ Посольства США. 2020. URL: <https://cje.org.ua/news/etychni-vyklyky-ta-standarty-zhurnalistyky-rozsliduvan/>

9. Заволока А. Моральні норми журналіста: професійна етика. 2021. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/moralni-normi-zhurnalista-profesijna-etika/>
10. Інструменти журналістських розслідувань із тематики політичного фінансування: посібник для журналістів, редакторів і громадських активістів. Київ, 2018. URL: <https://ijmanual.ifesukraine.org/vstup/#>
11. Ковальчик Н. «У чийх інтересах діє так звана група підтримки Зінченка?». Говорить великий Львів. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5ELGc3CnAKc>
12. Мокрик М. Мокрик: Мета журналістських розслідувань хабарництва і злочинів — це фокусування уваги суспільства. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xHnxjtjuPpo>
13. Лілієнталь Фолькер. Розслідування / Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Центр вільної преси, 2016. 135 с. URL <https://aup.com.ua/books/rozsliduvannya>
14. Моральні норми журналіста: професійна етика. 2021. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/moralni-normi-zhurnalista-profesijna-etika/>
15. Панкратова Л., Крат В.. Журналістська діяльність в умовах конфлікту Партнери цифрового правозахисту, 2017. URL: <https://irrp.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/ZHurnalistska-diyalnist-v-umovah-konfliktu.pdf>
16. Посібник до навчального курсу щодо безпеки журналістів /Рада Європи; Автор. колектив: А. Вознюк, Б. Калиновський, Н. Камінська, Л. Опришко, В.Плотнікова, О.Процюк, А.Савченко, М.Самофал, А.Сафаров, О.Семенюк, Н. Ярмиш. 2021. 148 с. URL: <https://rm.coe.int/bezpeka-zhurnalistiv-posibnyk-final-print-1-/1680a3f8df>
17. Посібник з верифікації. Європейський центр журналістики, / Р. Цубакі, С. Дюранд, С.Батрі, Ентоні Де Роса, Т. Філіпс, М. Браун, М. Інгрем та інші; під ред. К. Сільверман; переклад укр. В. Білоусова. 2014. URL: https://verificationhandbook.com/downloads/verification.handbook_ua.pdf

18. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика/ Б. Бель, О.Бурмагін, Т. Патора, О. Хоменок. Київ, 2013. URL: <https://irrp.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/verstka.pdf>
19. Селюкова Н. Журналістські розслідування. Практична школа. Укрпростір, 2011. URL: <https://irrp.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/ZHurnalistski-rozsliduvannya.-Praktychna-shkola.pdf>
20. Теми. Люди. Історії. Антипосібник для журналістів /Автори: О. Лептуга, Є.Кузнєцова, А. Безверха, М.Лівін, Д.Тужанський та В.Пічугін; ОБСЄ. Київ. 2018. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/9/398039.pdf>
21. Щодо матеріалу телеканалу НТА про обвинувачуваного у вбивстві Ірини Фаріон: Скарги та рішення /Комісія з жулналістської етики.2025. URL: <https://cje.org.ua/complaints/shchodo-materialu-telekanalu-nta-pro-obvynuvac-huvanoho-u-vbyvstvi-iryny-farion/>
22. Bihus.Info та інші приклади розслідувань в Україні [Електронний ресурс]. – URL: <https://bihus.info>
23. Українська правда. “Небукмекерська контора”. Історія одного святкування. УП. Розслідування. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ufgm3rwm5u0>
24. Українська правда. Дубай. Монако. Відень. Як справи в українських “еліт” за кордоном? УП. Розслідування. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3kc6fDJW0HY>
25. Українська правда. Як правоохоронці допомогли Комарницькому втекти від правоохоронців за кордон. УП. Розслідування. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DAZ94pAfQXo>
26. Українська правда. Хто з українців придбав 13 нових Rolls-Royce на третьому році великої війни. УП. Розслідування. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7JqcyiQotrI>
27. Українська правда Слобоженко і компанія. Історія відпочинку столичної молоді під час мобілізації. УП. Розслідування. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=EISpwg1RUCM>

28. Українська правда. “В ім'я отця і сина”. Як Баканов на початку вторгнення сховав сина в СБУ. УП. Розслідування.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0kBrjyRvqio>